

ἀπαντήσωμεν. Ἀποβλέψατε, ὦ φίλοι, εἰς τὴν ἀσθένειαν τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων μου καὶ δότε εἰς αὐτοὺς τὴν γενναίαν βοήθειάν σας εἰς πάντα κίνδυνον. Ὅλοι τῷ ἀπεκρίθησαν ὅτι ὀφείλουσιν οἱ ἰσχυροὶ νὰ βοηθῶσι τοὺς ἀδυνάτους καὶ οἱ εὐρωστοὶ τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τῷ ὑπετάχθησαν νὰ τὸν ἀκολουθῶσι μετ' εὐκαθείας ὅπου κρίνη εὖ λογόν. Παρευθὺς λοιπὸν ἐκίνησαν ἡ συνοδία, συγκειμένη ἀπὸ τὸν Σούζαν, τὴν γυναῖκα καὶ τοῦ Ἐλεονώραν, γυναῖκα ἰνδρικήν καὶ καρτερικήν, τὰ τέκνα τοῦ, ἀνίκαντα ἔτι νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἐκκίνδυνον θέσιν των, ἀπὸ τοῦ Ἀνδρέαν Βάτον, τὸν πλοίαρχον, καὶ ἀπὸ 80 Πορτογάλλους Τεθούους ἠκολούθουν 100 περίπου ὑπηρέται, φέροντες ἐκτὸς τὰ παιδία ἐκ τῶν ὤμων καὶ τὴν μητέρα ἐντὸς φορέϊου, καθὼς καὶ δοῦλοι καὶ ναῦται, καὶ τέλος ὁ Παντολέων μετὰ τινων Πορτογάλλων καὶ ὑπηρετῶν. Μετὰ δέ τινων ἡμερῶν ὁδοιπορίαν διὰ τόπων ἐπικινδύνων, ἀπῆντησαν ἀκροσίτους βράχους καὶ χειμάρρους πολυκυμάντους, καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχαν πλέον ζωοτροφίας, ἐτρέφαντο ἐξ ἀνάγκης μὲ ἀγρίους καρπούς καὶ χόρτα. Τέσσαρας μὴνας ὁδοιποροῦντες ἐβλάσαν τέλος εἰς τὸν ποταμὸν τοῦ Ἀγ. Πνεύματος, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν, χωρὶς ζόμενον εἰς τρεῖς βραχίονας.

Τὰς ἀμφιβολίας, καὶ τοὺς φόβους, καὶ τὰς ὑποφίας των διεσκεδάσεν ὁ ἄρχων τοῦ τόπου, φηαῖς τοσούτον εὐμενὴς πρὸς τοὺς Πορτογάλλους, καθ' ὅσον εἶχαν ἐμπορευθῆ πρότερον εἰρηνικώτατα μετὰ τοῦ Λαυρεντίου Μαρκεζίου καὶ Ἀντωνίου Κηλδέρου ὁ ἡγεμὼν οὗτος ὑπεδέχθη φιλοφρόνως τὸν Σούζαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους του, τοῖς ἐδωκε νὰ ἐνσέτωσιν ὅτι ὁ γαίτων του ἄρχων ἦτο δόλιος, καὶ πλεονέκτης, καὶ ἀπληστος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ φοβῶνται ὅποιονδήποτε κακόν. Ἀλλ' ἐπιθυμῶν νὰ εὖρη ταχέως μέρος τι κατοικοῦμενον ὑπὸ Εὐρωπαϊῶν, παρέβλεψεν ὁ Σούζας τὰ δεινὰ ὅσα τῷ προεῖπεν ὁ ξενίσας αὐτόν. Ἀμὰ ὅμως διαβήντες τὸν δεῦτερον βραχίονα τοῦ ποταμοῦ, μετανόησαν, διότι τὴν ἐπιώσαν εἶδον 200 περίπου Κάφρους διευθυνομένους πρὸς τὸ μέρος των. Καὶ μολονότι ἦσαν ἐξηντλημένοι ὑπὸ κακοπαθείας, ἠτοίμασαν ὅμως τὰ ὅπλα των καὶ παρετάχθησαν ὡς εἰς μάχην· ἀλλ' ἰδόντες τοὺς Κάφρους, ὅτι ἤρχοντο ἡτύχως, ἀνεθάρρυναν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ λάβωσι παρ' αὐτῶν ζωοτροφίας δι' ἀργυρίου ἢ μὲ ἀνταλλαγὴν σιδηρῶν σκευῶν, ὡς τὸ ἔθνος τοῦτο εἶναι ἀπληστον. Ἐβανετο ὅτι ὁ φιλόξενος οὗτος λαὸς εἶχε καλὴν πίστιν, διότι ἐβεβαίωσαν τοὺς ναυαγήσαντας πῶς ἂν ἤθελον νὰ ἐλθῶσιν εἰς τὸν βασιλεῖα των, ἤθελον εὖρε ὁδοδοχὴν εὐμενῇ. Ὅθεν ἡ ὑπερβιλλοῦσα κακοπάθεια καὶ ἡ χρεὴ ὅτι εὗρον τὸν ζητούμενον ποταμὸν, καὶ προσέτι, τὸ ἰσχυρότερον, ἡ ἐλλειψὶς τῶν τροφίμων, ἡ ἀγχαстан τοὺς Πορτογάλλους νὰ παραδεχθῶσι τὰς προτάσεις τῶν Κάφρων. Τούτοις ἠκολούθησαν λοιπόν. Ἀλλ' ὁ ἀρχηγὸς παρήγγειλε νὰ σταθῶσιν εἰς τόπον σὺνδεσδρον κατὰ τὴν ὁδόν. Ἐνταῦθα δ' ἐτρέψαν τινὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ἐλάβον εὐτελεῖς τινὰς τροφὰς μὲ ἀλλαγὴν πραγμάτων ἀποσπασθέντων ἐκ τοῦ ναυαγίου. Ὁ Σούζας, ἐν καλῇ πίστει, ἠθέλησε νὰ προσμείη τὴν ἀπὸ Σοφάλας ἀριζὴν τινων ἐμπόρων, καὶ ἐζήτησεν ἀδειαν

παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ νὰ κατασκευάσῃ καλύβας δι' ἐκὺν τὸν καὶ διὰ τοὺς συντρόφους του. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ τῷ εἰπωσιν, ὅτι ὅσο περιστάσεις τὸν ἐμποδίζουσι νὰ ὑποδεχθῇ εὐνοϊκῶς καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς συνόχ' ἰσχυροὺς του, πρῶτον ἡ σπάνις τῶν τροφίμων, καὶ δεῦτερον ὁ φόβος, τὸν ὁποῖον ἐλάβον οἱ ὑπήκοοί του ἀπὸ τὰ ὅπλα των· ὅθεν εἰν ἐτέρωθεν νὰ τι παραδῶσιν αὐτῷ, ὡς ἐνέχυρον τῆς εἰρηνικῆς διαγωγῆς των, θέλει συγκαταναύσει καὶ αὐτὸς εἰς τὴν αἰτησίαν των. Ὅθεν ἡ ἐλπίς τοῦ νὰ πύτωσιν αἱ κηκοπαθείαι καὶ τὰ δεινὰ των ὑπεχρέωσε τοὺς Πορτογάλλους νὰ δεχθῶσι τὰς ἐπικινδύνους ταύτας συνθήκας. Μπαταίως ἡ Ἐλεονώρα ὑπομίμηται εἰς τὸν Σούζαν τὴν δυσμενῆ γνώμην, ἣν ὁ πρῶτος Βασιλεὺς εἶχε δώσει περὶ αὐτοῦ τοῦτου· δὲν ἤκουτε τὰς δεήσεις οὔτε τὰς συμβουλὰς τῆς γυναικὸς του καὶ, ἐξ ὀλεθρίου εὐπιστίας, παρεδόθη εἰς τὰ δόλια σοφίσματα τοῦ ἡγεμόνος τούτου. Ἐπίσης καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα ἠκολούθησε τὸ παραδειγμα τοῦ Σούζας καὶ παρέδωκαν τὰ ὅπλα εἰς τὸν ἀκρίτην βασιλέα. Παρευθὺς οἱ Κάφροι ἐκυρίευσαν τοὺς θησαυροὺς, οὓς ἐκόμιζον μετὰ τοσούτων ἀγώνων καὶ ἤρπασαν ὅλα των τὰ ἐνδύματα· ὅσοι δὲ ἐδοκίμασαν ν' ἀντισταθῶσιν, ἀντληῶς κατασπράχθησαν. Μόνῃ ἡ Ἐλεονώρα ἀντίστατο ἔτι γενναίως, ἀλλ' ἀδύνατος γυνὴ τί ἠδύνατο κατ' ἀνθρώπων τόση θηριωδία, αἰετὶν δὲν τῇ ἀφῆκεν καλὸν φόρεμα. Αἰτχυνομένη νὰ φαίνεται ὀλόγυμνος εἰς τὰ ὄμματα τῶν βαρβάρων τούτων καὶ εἰς τὰ τῶν ἰδίων ὑπηρετῶν, ἐβρίσθη εἰς ἓνα χάνδακα ἐκτὸς εὐρισκόμενον καὶ ἐτάφη, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν ἄμμον, μ' ἀπόρασιν νὰ μὴ ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν. Ἦδη οἱ Κάφροι, φέροντες πλούτια λάφυρα, ἀπεσφόρουν, οἱ δὲ σύντροφοι τοῦ Σούζας, διασκορπίσθησαν, ἀποφεύγοντες τὸν ἀπειλόμενον αὐτοὺς θάνατον.

Τελουταῖον ἡ αἰτίθης τῶν δυστυχῶν διήγειρεν εἰς αὐτῷ θάρρος τι καὶ ἐλπίδα, ὅθεν ἔτρεξε νὰ ζητήσῃ τροφὰς ἵνα παρατείνῃ τὴν ζωὴν τῆς γυναικὸς του καὶ τῶν τρυφερῶν τέκνων του· ἀλλὰ γυμνός, ἀοπλος καὶ ἀήθης τοῦ τόπου, τί εἶδοντο νὰ εὖρη εἰς ἔρημον ἡρηνισμένην ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ καταρλεγομένην ὑπὸ τοῦ ἡλίου; Μετὰ πολλὰς ἀνωφελεῖς προσπάθειας, ἐπανελθὼν εὖρε τελευτηκότα καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκά του ὑπὸ πείνης καὶ διψῆς, ἔθαψε τὰ λείψανά των ἱστοχείρως καὶ κατέφυγεν εἰς τὸς ἐρήμους, ἐνθα ἀναμφισβόλως ὑπὸ πείνης καὶ κηκοπαθείας ἡ θηριώλωτος ὀπῆθανε.

Τὰ ἐλεεινὰ λείψανα ταύτης τῆς συνοδίας, ἀφ' οὗ διὰ τοῦ κόπους καὶ τ' ἀνήκουστα δεινὰ ἀπέθανον καὶ ἔμεινον μόνον 21, περιεπλανήθησαν παλὺν καιρὸν καὶ τέλος ἐβουλώθησαν ὑπὸ τῶν Κάφρων. Καὶ ἤθελον ἀποθάνει ὅλοι εἰς τὴν δουλείαν, εἰν ἐμπορὸς τις Πορτογάλλος, ἐβῶν ἐκ Μοζαμβίκης, ἵνα ἀγοράσῃ ὅτ' αἱ ἐλεεινὰ, δὲν τοὺς ἐξηγόραζεν. Ἐκ τούτων ἦν εἷς καὶ ὁ Παντολέων Σα, ὅστις ἀπέθανε γέρον ἐν Λισσαβῶνι.

ΛΥΣΙΣ

τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ αἰνίγματος.

Βουκέφαλος.